

Bedömning av livsmiljöer för hasselsnok
och ryl inför detaljplan

Helgsjö

Västerviks kommun, Kalmar län

Om dokumentet

Detta dokument är en utredning om påverkan på möjliga livsmiljöer för hasselsnok, ryl i Helgsjö, Västerviks kommun i samband med en ny detaljplan. Dokumentet ska fungera som vägledning i den fortsatta planeringen av projektet.

Följande personer har medverkat i utredningen:

Ambjörn Johansson – Projektledning och rapport. Ambjörn är biolog med flera års erfarenhet av naturvärdesinventeringar enligt svensk standard 199000:2023.

Sonja Jäderlund – GIS och kartor. Sonja är biolog med lång erfarenhet av inventeringar bland annat för Naturvårdsverket och SLU Artdatabanken.

Niklas Lindberg Alseryd – Kvalitetsgranskning. Niklas är disputerad ekolog med lång erfarenhet av artskyddsfrågor.

Samtliga är verksamma vid Ecogain AB.

Beställare

Helgsjö Fastighets AB
Organisationsnummer: 559389-3216
Kristian Liljergren
kristian.liljergren@gmail.com

Utförare

Ecogain AB
Organisationsnummer: 556761-6668
info@ecogain.se
010-405 90 00

Bedömning av livsmiljöer för hasselsnok och ryl inför detaljplan Helgsjö, Västerviks kommun

Slutversion 2025-10-24

Ecogains uppdragsnummer: 102 27 37

Uppdraget har genomförts under perioden juli–oktober 2025

För bakgrundskartor i rapporten gäller © Lantmäteriet, om inte annat anges

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	2
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Geografiska avgränsningar.....	3
1.3 Projektområdet och dess omgivningar	3
1.4 Kunskapsunderlag	3
2 ARTSKYDDET.....	9
2.1 Övergripande	9
2.2 Förbuden i 4a § artskyddsförordningen.....	9
2.3 Centrala begrepp	9
3 ARTFÖREKOMSTER.....	11
3.1 Hasselsnok.....	12
3.2 Ryl.....	13
4 PÅVERKAN	15
4.1 Planerad verksamhet	15
4.2 Hasselsnok.....	15
4.3 Ryl.....	15
5 SKYDDSÅTGÄRDER.....	17
5.1 Hasselsnok.....	17
5.2 Ryl.....	17
6 BEDÖMNINGAR.....	18
6.1 Hasselsnok.....	18
6.2 Ryl.....	18
7 REFERENSER	20

Sammanfattning

Helgsjö Fastigheter AB planerar nybyggnation av småhus i Helgsjö, Västerviks kommun. Vid en tidigare naturvärdesinventering (Svensson, 2023) påvisades förekomst av ryl samt möjlig förekomst av hasselsnok. Denna utredning syftar till att bedöma hur planförslaget kan påverka dessa arter och deras livsmiljöer. Hasselsnoken, som skyddas enligt 4 a § artskyddsförordningen, bedöms främst nyttja området som förflyttnings- och födosöksområde, medan lämpliga reproduktions- och övervintringsmiljöer sannolikt finns i en närliggande avbanad sandtäkt. Under förutsättning att funktionella spridningsvägar bibehålls genom hänsynsområden i form av grönstråk bedöms påverkan på hasselsnok som försumbar. För ryl identifierades flera delpopulationer, varav en delvis sammanfaller med planområdet och riskerar att påverkas negativt. Övriga förekomster kan bevaras genom skyddsavstånd och försiktighet i samband med markarbeten. Med föreslagna skydds- och hänsynsåtgärder bedöms planens samlade påverkan på arternas livsmiljöer vara begränsad för ryl och försumbar för övriga.

1 INLEDNING

Kapitlet ger en introduktion till utredningens syfte och de kunskapsunderlag som nyttjats.

1.1 Bakgrund

Helgsjö fastigheter AB söker tillstånd för ny detaljplan gällande nybyggnation av småhus i Helgsjö, Västerviks kommun, Kalmar län. För projektets geografiska placering, se figur 1. I september 2023 genomfördes en naturvärdesinventering av miljökonsulten Calluna i det aktuella projektområdet (Svensson 2023) och dess närmaste omgivning. I rapporten från Callunas inventering (Calluna 2024) påtalas förekomst av kärlväxten ryl och eventuellt hasselsnok som relevant i projektområdet. Syftet med denna promemoria är att bedöma hur livsmiljöer för ryl och hasselsnok kan påverkas av en detaljplan för området. För hasselsnok som omfattas av fridlysning enligt § 4a artskyddsförordningen görs även en bedömning av artskyddet.

Artskyddsförordningen

I artskyddsförordningen (2007:845) finns bestämmelser om fridlysning av vilda fåglar, andra djurarter samt av växtarter. Alla vilda fåglar omfattas av fridlysningsbestämmelserna. Till artskyddsförordningen hör två listor med arter, bilaga 1 och 2. Alla växt- och djurarter som är betecknade med bokstaven N eller n i förordningens bilaga 1, samt alla växt- och djurarter i bilaga 2 är fridlysta. För växtarter innebär fridlysningen något förenklat att man inte får plocka, gräva upp eller på annat sätt ta bort eller skada de fridlysta växterna.

För fåglar innebär fridlysningen något förenklat att det är förbjudet att fånga eller döda vilda fåglar och att förstöra, skada, flytta, föra bort eller samla in vilda fåglars bon eller ägg. Det är också förbjudet att störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid om störningen påverkar artens population eller möjlighet att återupprätta populationen på en tillfredställande nivå.

För andra fridlysta djur innebär fridlysningen förenklat att det är förbjudet att fånga eller döda djuren och att förstöra eller samla in deras ägg eller bon. För vissa djur, bland annat alla fladdermöss och vissa krä- och groddjur, är det även förbjudet att störa djuren och skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

1.2 Geografiska avgränsningar

I samband med naturvärdesinventeringen 2023 avgränsades ett inventeringsområde av Calluna, se figur 2. I denna rapport kommer både områden innanför och utanför inventeringsområdet att ingå. Detta område kallas härnäst utredningsområdet och redovisas i figur 2. När begreppet projektområdet används åsyftas området i stort med befintlig bebyggelse samt omgivningar och Helgsjö i stort. Syftet med dessa avgränsningar är att klarlägga vilken påverkan som är relevant för planområdet, som är det område som direkt påverkas av förslaget till detaljplan, se figur 3.

1.3 Projektområdet och dess omgivningar

Helgsjö ligger i den östra delen av Västerviks kommun, cirka 10 kilometer norr om centralorten Västervik. Projektområdet ligger nära Helgsjösand i Gamlebyviken och gränsar i öst mot fastigheterna Västervik Helgsjö, som även kallas Fridebo. Projektområdet består av privata tomter, skog och en del gräsmark (Calluna 2024). Skogen utgörs till övervägande del av blandbarrskog av varierande ålder och sammansättning men det finns också partier med lövträd och lövsumpskog. Länsväg H 810 passerar projektområdet. På några platser i projektområdet syns isälvsavlagringar. Längs Västerviksåsens sydvästra sluttning mot Gamlebyviken finns en väl markerad strandvall från Littorinatiden. Cirka två kilometer nordväst om projektområdet ligger Segersgårde naturreservat med betydelsefull flora och funga knytta till äldre lövträd, främst ek men även lind. Reservatet består av en mångfald olika naturtyper som tallhällmark, ädellövskogar och fågelrika bräckvattenstränder som tillsammans bildar en mosaik av små artrika biotoper som är typiska för sprickdalslandskapet längs kusten i södra Sverige. I norra delen av utredningsområdet finns tydliga spår av tidigare täktverksamhet i form av sandblottor.

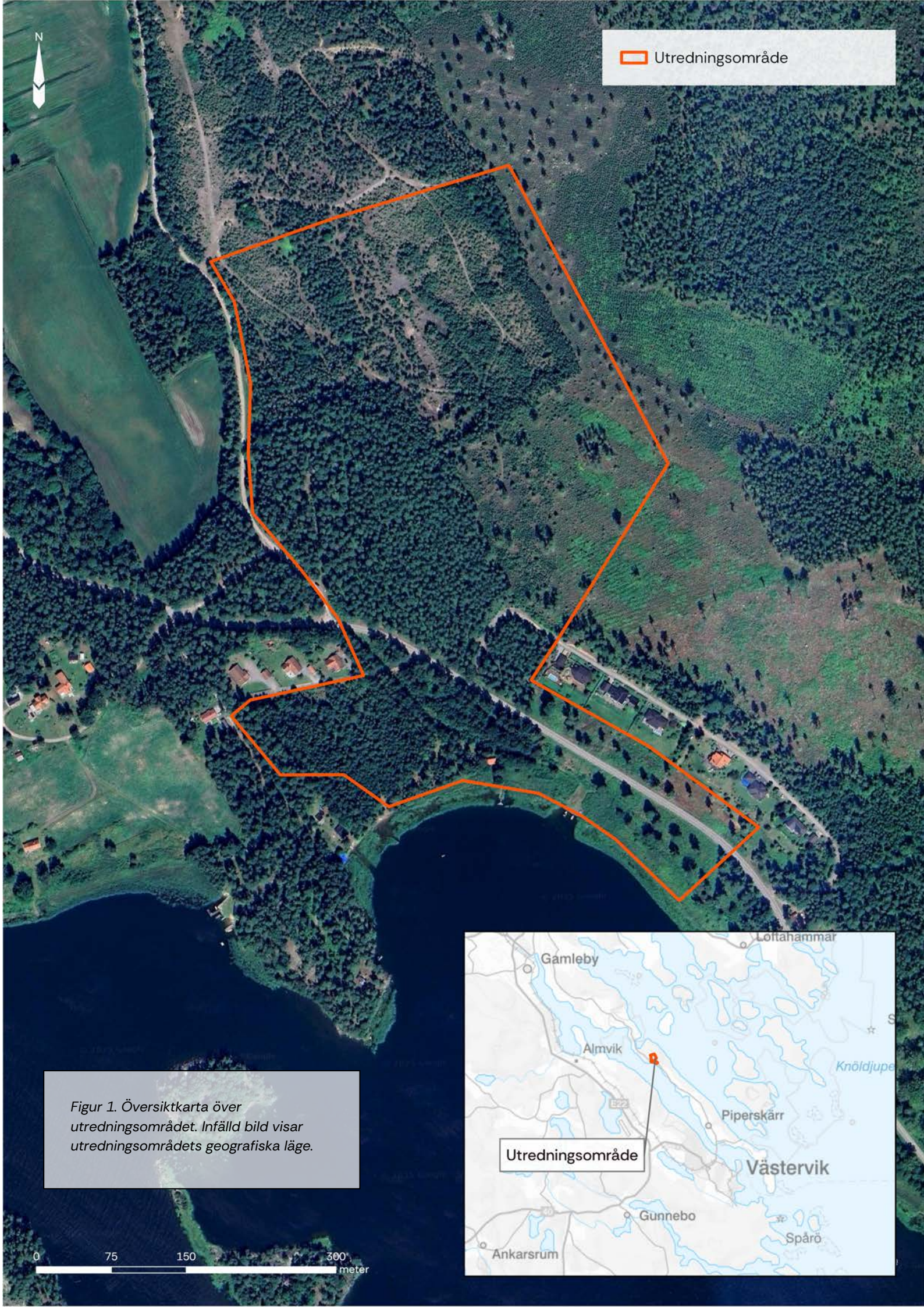
1.4 Kunskapsunderlag

I september 2023 utförde Calluna en naturvärdesinventering enligt svensk standard i det område som visas i figur 2. Vid den inventeringen noterades ryl men inte hasselsnok. Information om förekomst av ryl och hasselsnok har hämtats från i Artportalen (Artportalen 2025) på lokal, regional och nationell nivå. De naturvärdesbiotoper som avgränsades vid inventeringen redovisas i figur 3. Ecogaun besökte projektområdet i fält 22 juli 2025. Utredningsområdet baserat på det besöket redovisas i figur 2. I samband med fältbesöket och i efterhand per telefon har personer som ofta rör sig i området intervjuats för att samla in ytterligare relevanta uppgifter. Utöver det har uppgifter från Artportalen, inklusive sekretessbelagda uppgifter, inhämtats från SLU Artdatabanken. Dessa uppgifter

redovisas inte i rapporten. För att bedöma den påverkan på flora och fauna som kan följa av detaljplanen har aktuell planskiss från Krook & Tjäder använts som underlag. Denna planskiss redovisas i figur 4.

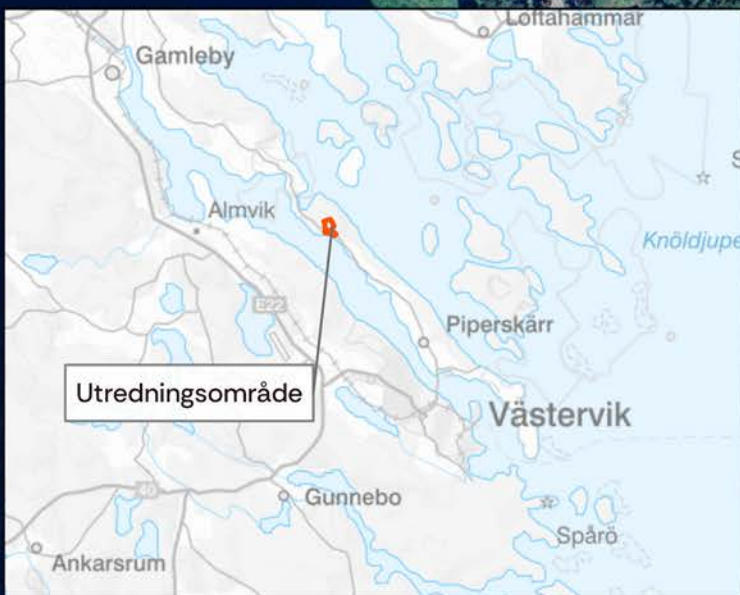

Utredningsområde

Figur 1. Översiktkarta över utredningsområdet. Infälld bild visar utredningsområdets geografiska läge.

0 75 150 300 meter

Utredningsområde

- Utredningsområde
- Inventeringsområde
- Korridor
- Bostäder

Figur 2. Kartan visar utredningsområdet för denna rapport, Callunas inventeringsområde från 2023 och aktuellt planområdet med bostäder och gröna korridorer.

0 75 150 300
meter

Naturvärdesbiotoper och särskilt skyddsvärda träd

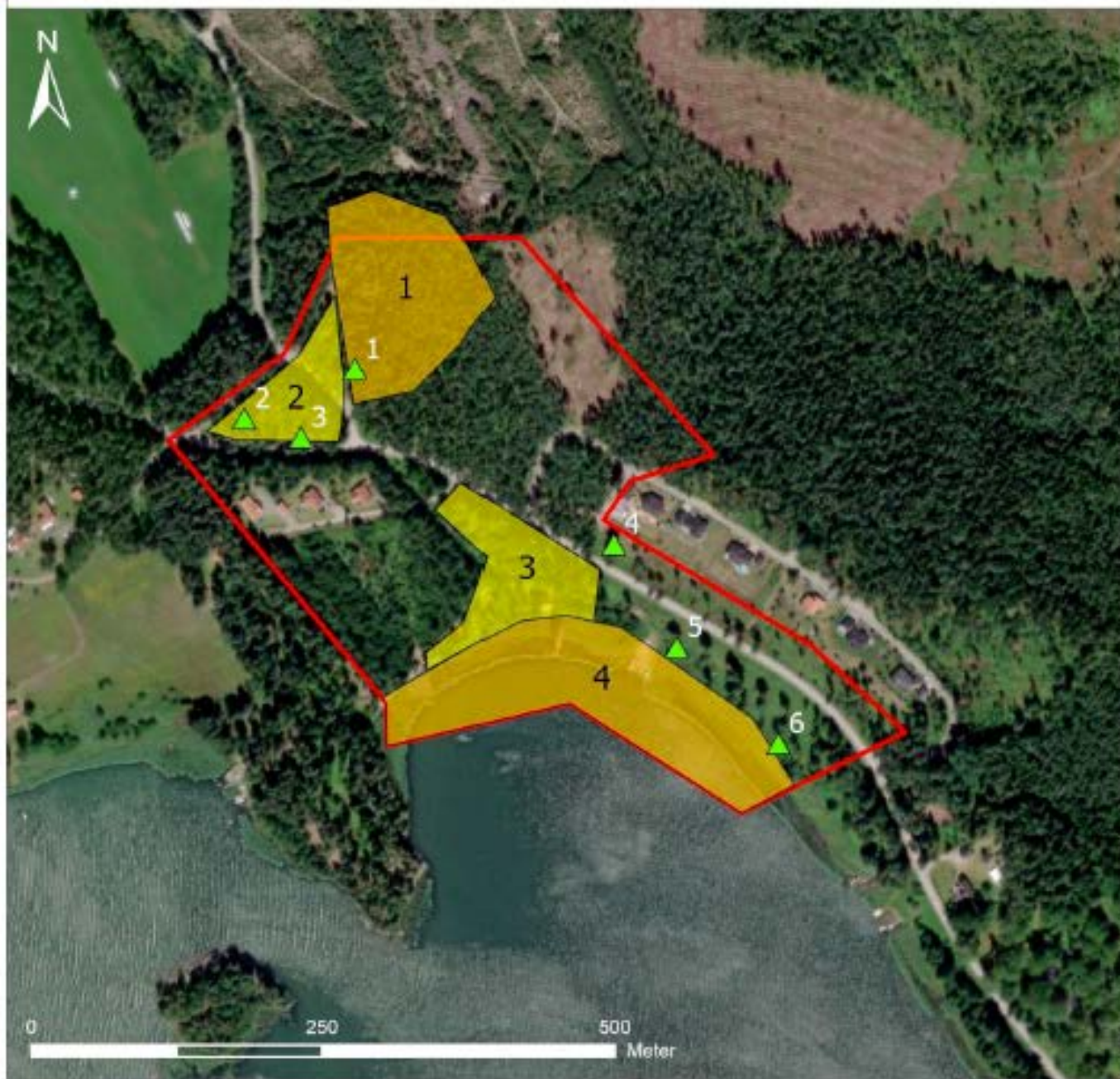
TECKENFÖRKLARING:

Naturvärdesbiotop

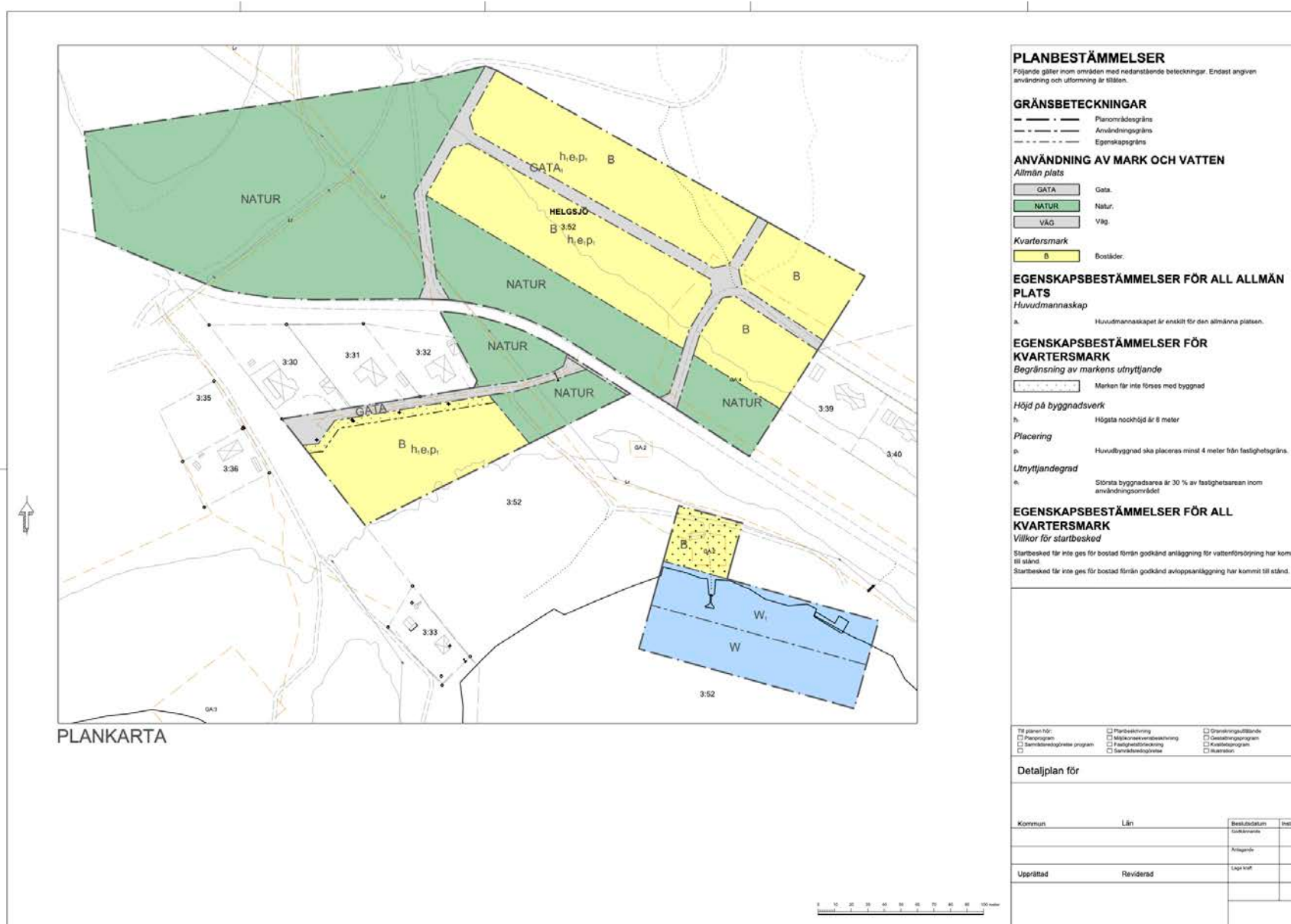
- Naturvärdesklass 1 Högsta naturvärde (ej påträffad)
- Naturvärdesklass 2 Högt naturvärde (ej påträffad)
- Naturvärdesklass 3 Påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 Visst naturvärde

 Särskilt skyddsvärda träd

 Inventeringsområde

Figur 3. Karta med avgränsade naturvärdesbiotoper som identifierades vid naturvärdesinventeringen 2023 av Calluna. Naturvärdesbiotop 4 har en preliminär klassning då inventering av vattenmiljöer inte ingick i uppdraget.

Figur 4. Skiss över planområdet i Helgsjö av Krook & Tjäder. Gulmarkerade ytor visar planerad omfattning av nybyggnation. Grönmarkerade ytor visar planerade "grönstråk" genom området.

2 ARTSKYDDET

Detta avsnitt ger en bakgrund till artskyddsförordningens fridlysningsbestämmelser och hur de ska tolkas

2.1 Övergripande

Artskyddsförordningen införlivar EU:s art- och habitatdirektiv ("livsmiljödirektivet") samt fågeldirektivet i svensk lagstiftning. Mark- och miljööverdomstolen har anförts att det vid en prövning gentemot artskyddsförordningen krävs underlag som ger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på fridlysta arter (MÖD 2013:13). Denna PM utgör en del av ett sådant underlag.

Samtliga arter av grod- och kräldjur i Sverige omfattas av fridlysning. Skyddet av hasselsnok regleras i 4a § artskyddsförordningen.

2.2 Förbuden i 4a § artskyddsförordningen

Fridlysning av organismer som regleras i 4a § artskyddsförordningen innebär att det är förbjudet att, i fråga om sådana vilt levande djurarter som har markerats med N eller n i bilaga 1:

1. avsiktligt fånga eller döda djur,
2. avsiktligt störa djur, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder,
3. avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, och
4. skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Förbudet gäller alla levnadsstadier hos djuren.

Genom att föreskriva skyddsåtgärder i form av att till exempel undanta vissa områden från exploatering och att inrätta buffertzoner, kan konflikt med förbuden i 4 a § artskyddsförordningen undvikas. Om skyddsåtgärder inte går att föreskriva för att undvika konflikt med 4 a §, krävs dispens enligt 14 § artskyddsförordningen.

2.3 Centrala begrepp

Här definieras ett antal begrepp som förekommer i utredningen. De flesta av definitionerna utgår från de avvägningar som Naturvårdsverket gjort i sin handbok för artskyddsförordningen (Naturvårdsverket 2009).

Fortplantningsområde: Begreppet avser platser där en art fortplantar sig och tar hand sin avkomma. Ett fungerande fortplantningsområde är av stor betydelse för att en art ska kunna upprätthålla sin livscykel.

Habitat: den miljö som hyser de fysiska och biologiska resurser som krävs för en arts överlevnad och reproduktion.

Hemområde: det geografiska område som ett djur regelbundet utnyttjar för sina dagliga aktiviteter, såsom födosök, vila och reproduktion. Hos kräldjur omfattar hemområdet ofta flera olika mikrohabitat som tillsammans uppfyller artens behov under olika delar av säsongen. Storleken kan variera beroende på art, kön, årstid och tillgång på resurser.

Kontinuerlig ekologisk funktion: Den ekologiska funktionen i en livsmiljö normalt ständigt tillhandahåller åt en art, till exempel som skydd eller födosöksplats. Det kan också beskrivas som de egenskaper som gör platsen betydelsefull för den givna arten, och som alltid finns tillgängliga.

Population: En grupp av individer av samma art som har möjlighet att dela gener och nyttjar ett geografiskt avgränsat område vid en given tidpunkt.

Viloplats: En viloplats definieras som den platsen där individer vilar, söker skydd eller övervintrar. begreppet avser både tillfälliga dagviloplatser och permanenta övervintringsplatser, som är nödvändiga för artens överlevnad. Skyddet gäller året runt, oberoende av om arten observeras där vid tidpunkten.

Rödlistan

Artskyddsförordningen ska inte förväxlas med rödlistan. Rödlistan är en redovisning av arters relativa risk att dö ut från det område som rödlistan avser, i vårt fall Sverige. Även vanliga arter kan bli rödlistade om deras populationer befinner sig i kraftig minskning. Rödlistan är uppdelad i sex olika kategorier, var och en med sin ofta använda förkortning: kunskapsbrist (DD), nationellt utdöd (RE), nära hotad (NT), sårbar (VU), starkt hotad (EN) och akut hotad (CR). Arter i de tre sistnämnda kategorierna kallas med en gemensam term för hotade arter. En art som bedöms livskraftig har förkortningen LC, least concern.

Den svenska rödlistan tas fram av Artdatabanken enligt internationella kriterier och revideras regelbundet. Den senaste rödlistan publicerades 2020.

Rödlistan innebär i sig inget juridiskt skydd. Däremot är listan ett viktigt hjälpmedel för att göra naturvårdsprioriteringar, i arbetet med att nå Sveriges miljömål, däribland Ett rikt växt och djurliv.

3 ARTFÖREKOMSTER

Detta kapitel redovisar artförekomster av hasselsnok och ryl och som noterats vid fältbesök men även tidigare känd kunskap.

Vid Callunas inventering i september 2023 (Calluna 2023) och fältbesöket 22 juli noterades ryl men ingen hasselsnok. De närmaste observationerna av ryl och hasselsnok inom 10 kilometer avstånd beskrivs i tabell 1.

Tabell 1. Tabellen redovisar tidigare kända förekomster av hasselsnok och ryl och i projektområdet och dess närmaste omgivning.

Art	Lokalnamn	Avstånd till planområdet	Uppgiftsår
Hasselsnok	Helgsjö 2, Fridebo	50–100 m	2025
	Helgsjö	0–15 m	2022
	Helgsjö,	300–350 m	2018
	Helgsjö	1 km	2025
	Ekvik, Segersgårde	≈ 3 km	2016
	Kvarntorpet	≈ 4 km	2019
	Segersgårde naturreservat	≈ 4 km	2001
	Augustenborg	≈ 5 km	2024
	Lilla Lugnet	≈ 6 km	2021
	Pipers kärr, med omnejd	6–8 km	2007, 2021, 2025
Ryl	Helgsjö	0–15 m	2022–2025
	Hälgjsösand	0–15 m	2022, 2025
	Helgsjö 5	50–100 m	2017, 2018
	Sandalia	≈ 3 km	1999, 2018
	Örserum, Västervik	≈ 10 km	Spridda år 2001–2014, 2018–2023, 2024, 2025

Tabell 2. Rödlistning, utbredningsområde och sårbarhetsfaktorer för hasselsnok och ryl.

Art	Rödlistning	Minskar på grund av habitatförlust	Minskade populationer	Utbredningsområde
Hasselsnok	VU*	X		Öland och Gotland, längs ostkusten från östra Skåne till Mälardalen samt från norra Halland till Oslofjorden.
Ryl	EN**	X	X	Öland och Gotland, från Skåne till Medelpad.

*Ändras preliminärt i 2025 års rödlista till livskraftig (LC).

**Ändras preliminärt i 2025 års rödlista till sårbar (VU).

3.1 Hasselsnok

Hasselsnoken har ett begränsat utbredningsområde i Sverige, med tyngdpunkt längs kusten. Enstaka delpopulationer finns i inlandet och dessa är sannolikt minskande eller redan borta framförallt som en följd av att landskapet växer igen. Hasselsnok använder marken som värmekälla snarare än direkt solstrålning (Andréen 2024) och uppehåller sig kring klipphällar med glest trädsikt och tunt jordtäck. Den hittas även i blockrika och solbelysta sandiga miljöer. Arten nyttjar bland annat gropar och håligheter i marken för vila och övervintring. Hasselsnoken äter främst kopparödla (ibid) men även andra reptiler, smågnagare och näbbmöss. En normalstort hemområde för hanar är cirka två hektar, för honor och ungar något mindre (ibid). Vanliga viloplatser är stenrösen, bergssprickor, håligheter i murar, stubbar och lövhögar i sydvända, torra och frostfria lägen. Under sommaren används buskage, högt gräs och liknande vegetationsstrukturer som skydd. Övervintring sker i håligheter eller marksprickor där temperaturen är stabil. Eftersom dessa platser återanvänds över flera år är de avgörande för artens långsiktiga överlevnad.

Det finns äldre uppgifter om fynd av hasselsnok i Helgsjötrakten, men även från Segersgårde och vid Piperskärr, cirka fem kilometer i sydvästlig riktning. Det finns drygt 240 uppgifter om fynd av hasselsnok i Västerviks kommun 1975–2025. I Kalmar län är antalet rapporter drygt 700. Nationellt bedöms arten vara sårbar (VU) men i den nya rödlistan som presenteras 2026 föreslås hasselsnok få en ny bedömning som livskraftig art (LC). Om så blir fallet bör den inte längre anses vara hotad. Den är dock fortsatt fridlyst genom § 4 a i artskyddsförordningen. De kända observationerna av hasselsnok i projektområdet är utspridda och kan inte knytas till någon av de naturmiljöer som associeras med arten. Sannolikt har individer av hasselsnok påträffats under förflyttning inom sitt hemområde, exempelvis för födosök. Den plats som bäst motsvarar hasselsnokens habitatkrav är den avbanade sandtåkt som ligger cirka 200 meter nordväst om planområdet. Tåktverksamheten

bedrevs på ett drygt sex hektar stort område i mitten på 1970-talet och bedömdes av Sveriges geologiska undersökning (Länsstyrelsen Kalmar 1998) omfatta cirka 600 miljoner kubikmeter tillgänglig grus och sand av växlande karaktär. Tåkten är inte längre i bruk och täcks av gles tallskog med kläna träd, sandblottor, blockfält, och steniga partier. Det finns flera håligheter utspridda i området som är lämpliga för hasselsnok.

Under fältbesöket 22 juli 2025 noterades ingen hasselsnok i utredningsområdet, trots relativt goda väderförhållanden med sol och värme runt 20 grader.

3.2 Ryl

Ryl växer i huvudsak i glesa tallskogar på sandiga mineraljordar eller hållmarker och den är känslig för trakthyggesbruk. Den är starkt hotad (EN) enligt rödlistan men förelås till ny klassning som sårbar (VU) i 2025 års bedömning. Ryl omfattas inte av fridlysning och är inte upptagen i artskyddsförordningen. Arten förekommer främst på trädklädda sandmarker i barrskog. Många lokaler med ryl har följts regelbundet under lång tid i hela Sverige genom floraväkteri. Det finns därför relativt god kunskap om artens tillstånd. I Västerviks kommun verkar den ha försvunnit från ett antal lokaler (Artportalen 2025). Ryl anses kalkgynnad men det finns inget i projektområdet eller planområdet när det gäller floran som tyder på kalkrika marker i form av orkidéer eller andra tydliga signalarter för kalkrik mark. Callunas naturvärdesinventering beskriver inte några områden med förekomst av kalk eller arter som är särskilt kalkgynnade. Rylen har svårt att hävda sig i fuktigare och mer näringsrika i miljöer där blåbär dominerar i fältskiktet och granen tar över trädsiktet. Förlorad hävd genom skogsbete och andra faktorer som leder till igenväxning är därför några av skälen till att ryl minskar. Arten påverkas också negativt av körskador, markberedning och andra åtgärder som följer av mekaniserat skogsbruk. Den växer dock gärna i luckor med ljusinsläpp som uppkommit genom begränsad störning, till exempel vindfällda träd och upp trampade stigar. En minskning av populationen på nationell nivå pågår sannolikt eller förväntas ske. Minskningen beror både på förlust av lämpliga habitat och genom att samtliga plantor av arten försvinner från lokaler där den påträffats tidigare. Det handlar inte om variation mellan olika år utan snarare att lokalen inte längre hyser arten på grund av igenväxning eller annan miljöförändring.

Ryl förekommer med minst fyra distinkta delpopulationer med riklig förekomst i utredningsområdet. Två av växtplatserna återfanns vid fältbesöket i samband med denna utredning, dock ej under blomning. En av delpopulationerna finns inom det område som ingår i den aktuella planskissen. En annan ligger precis i anslutning till planområdet (15–30 meter) i nordväst. På denna plats rapporterades 200 stjärkar av ryl år 2023 (Artportalen 2025).

Både växtplatsen inom planområdet och den i nära anslutning väster om planområdet ingår i naturvärdesbiotop 1 som bedömdes ha påtagligt naturvärde i Callunas NVI från 2023, se figur 3. Biotopen är en blandbarrskog skog och beskrivs som "ganska gles och öppen men det finns ett glest undre trädskikt med unga individer av tall, gran, björk och ek. Spår från gammal avverkning syns i form av gamla stubbar. I fältskiktet finns gott om blåbär och lingon".

4 PÅVERKAN

Kapitlet beskriver planerad verksamhet och vilken påverkan den kan ha på hasselsnok och ryl.

4.1 Planerad verksamhet

Förslaget till detaljplan i Helgsjö syftar till nybyggnation av småhus enligt figur 2 och 4. I nuläget utgörs projektområdet av blandbarrskog med viss påverkan av äldre avverkning. Av detaljplanen framgår att befintlig skog tas bort och ersätts av villatomter och vägar. Det innebär att förändringarna i vegetationsstrukturen blir permanenta. Efter nybyggnationen kommer delar av planområdet utgöras av hårdgjorda ytor, byggnader, grasmattor och ett fåtal höggräsytor, vissa med träd.

4.2 Hasselsnok

Hasselsnoken nyttjar planområdet vid förflyttningar och eventuellt födosök. Att den skog som idag täcker vissa ytor försvinner innebär att möjligheter till tillfällig vila och skydd för hasselsnok påverkas negativt. Därmed är inte sagt att den ekologiska funktionen upphör, snarare att den förändras. En av de äldre observationerna av hasselsnok i Helgsjö är rapporterad från det befintliga villaområdet Fridhem, vilket visar att även villabebyggelse kan nyttjas av hasselsnok. Arten kan med stor sannolikhet fortfarande förflytta sig i och genom området, även om möjligheterna till skydd försämras. De grönstråk som planeras enligt figur 4 innebär dessutom att skog och breda naturområden inte kommer att bebyggas, därmed finns fortfarande tillgång till havsviken och de sydvända rasbranterna intill länsväg H 810. Branterna är små och kan nyttjas som viloplats, men ger inte möjlighet till övervintring och reproduktion. Den befintliga vägen utgör en risk för ormar och kräldjur vid passage och nya vägar innebär en ökad fara för att individer av hasselsnok skadas av trafiken. Sannolikt ingår planområdet i ett eller flera hemområden för en eller flera individer av hasselsnok. Planområdets miljöer är dock inte relevanta för hasselsnokens reproduktion och övervintring. När det gäller reproduktion och övervintring är naturmiljön i sandtåkten längre norrut viktigare än planområdet eftersom tåkten erbjuder varma solbelysta platser och tillgång på håligheter och andra strukturer som är viktiga för hasselsnok.

4.3 Ryl

På de platser som schaktas och förvandlas till villatomter kan inga bestånd av ryl fortleva. Däremot är en förändring av vegetationsstrukturen i närheten av de befintliga växtplatserna inte nödvändigtvis ett problem. Den skog som avgränsades av Calluna med påtagligt naturvärde har tendenser till igenväxning med yngre träd

av både lövträd och gran. Dessutom täcks fältskiktet delvis av blåbärsris, vilket på sikt hotar att konkurrera ut rylen. Att anlägga vägar och tomter med försiktighet och tillräckligt avstånd till växtplatserna är alltså fullt möjligt utan att rylen helt försvinner. Det finns dock en risk att några få delpopulationer försvinner med utgångspunkt i aktuellt planområde, främst den växtplats som ligger närmast det befintliga villaområdet Fridhem. Sannolikt är de mindre delpopulationerna inte avgörande för rylens fortlevnad i Helgsjö.

5 SKYDDSAÅTGÄRDER

Kapitlet beskriver rekommenderade skyddsåtgärder för att undvika och minimera skada och störning i eller i nära anslutning till planområdet.

5.1 Hasselsnok

De grönstråk som avgränsats i planområdet enligt figur 4 är en förutsättning för att behålla projektområdets ekologiska funktion. Hasselsnoken måste fortsatt kunna röra sig till de platser som är av betydelse för födosök och vila. Vägar utgör alltid en risk för ormar och eventuella vägtrummor bör överdimensioneras för att erbjuda ostörd viltpassage. Andra förslag till skyddsåtgärder är att anlägga stenrösen i samband med markarbeten, för att minska effekten av nya vägar och förlust av de ytor som blivit tomtmark. Viktigt att detta utförs på ovansidan om länsväg H 810 mot planområdet för att minimera den risk som passage över vägen medför.

5.2 Ryl

När det gäller ryl bör den större delpopulationen väster om planområdet helt undvikas genom ett skyddsavstånd till vägar och tomtmarker. Avståndet behöver dock inte vara särskilt långt mot bakgrund av att arten gynnas av störning, till exempel genom luckor i vegetationen och stigar. På den här platsen sker just nu inväxning av ungskog vilket inte gynnar rylen.

6 BEDÖMNINGAR

Kapitlet redogör för bedömningar om, och i så fall i vilken utsträckning, den planerade byggnationen kan komma att påverka arterna och deras populationer eller livsmiljöns kontinuerliga ekologiska funktion.

6.1 Hasselsnok

Bedömningen är att individer av hasselsnok huvudsakligen uppehåller sig utanför det område som påverkas av det aktuella planområdet. Om hasselsnok reproducerar sig i Helgsjö sker det sannolikt i miljöerna runt den avvecklade sandtåkten där det finns blockfält, markhåligheter och gles tallskog. Tåkten exponeras för solens värme under en stor del av året och utgör en lämplig plats för hasselsnok utifrån dess habitatkrav och övriga ekologi. Även om hasselsnok är en relativt stationär art (Andrén 2024) så kan det inte uteslutas att enskilda individer söker föda och skydd närmare strandzonen i havsviken och i samband med det förflyttar sig genom planområdet. Tidigare uppgifter i (Artportalen 2025) pekar på detta. Det är alltså av största vikt att spridningsvägar bibehålls och att inga barriärer uppkommer genom detaljplanen. Sannolikt rör sig hasselsnok regelbundet inom hela Helgsjö med omnejd men det finns inget som tyder på att reproduktionsområden eller övervintringsplatser påverkas av föreslagen detaljplan. Påverkan på hasselsnok bedöms bli försumbar förutsatt att lämpliga spridningsvägar i form av grönstråk lämnas som hänsynsåtgärd. Övriga åtgärder som att anpassa vägtrummor och anlägga stenrösen bidrar till att minimera förlusten av livsmiljöer och påverkan på spridningsvägar.

6.2 Ryl

Ryl har minst fyra distinkta delpopulationer i utredningsområdet (Artportalen 2025). Den minsta av delpopulationerna omsluts helt av det aktuella planområdet och försvinner sannolikt om nuvarande projektering med tomtmark realiseras. Den mindre delpopulationen växer i en blandbarrskog där gran bidrar till igenväxning. Både gran och tät fältskikt med blåbär missgynnar rylen. På sikt riskerar den därför att konkurreras ut så som skett på många andra platser i Västerviks kommun. De övriga tre delpopulationerna i utredningsområdet har en betydligt större möjlighet att fortleva baserat på förutsättningarna i respektive lokal. Dessa delpopulationer bör undvikas helt och omfattas av skyddsåtgärder. Nordväst om planområdet men utanför planområdets gräns finns en större delpopulation där ryl rapporterats under ett flertal år. Bedömningen är att denna delpopulation kräver

hänsyn genom ett skyddsavstånd. Övriga två delpopulationer ligger betydligt längre norrut och de bedöms inte påverkas om aktuellt planområdet realiserar. Om ett tillräckligt skyddsavstånd på minst två meter från väg eller dike tillämpas för delpopulationen som ligger nordväst om planområdet bedöms den påverkan på ryl som uppkommer genom detaljplanen bli begränsad. Bedömningen gäller både lokalt, regionalt och på nationell nivå.

7 REFERENSER

- Andrén, C. 2024. Grod- och kräldjur. *Våra svenska arter och deras bevarande*. Naturcentrum AB. Stenungssund.
- Länsstyrelsen Kalmar. 1998. Grustillgångar i norra Kalmar län. Meddelande 1998:7.)
- SLU Artdatabanken 2025. artfakta.se/för resp taxon.
- SLU Artdatabanken 2025. Artportalen. Öppna data och sekretessbelagda uppgifter inhämtade augusti–september 2025.
- Svensson, J. (2023). Naturvärdesinventering (NVI) – vid Helgsjö, Västerviks kommun, inför ny detaljplan, 2023. Calluna AB.

Bedömning av livsmiljöer för hasselsnok och ryl inför
detaljplan Helgsjö, Västerviks kommun, Kalmar län

